

Munksjö - samling av trycksaker - 5

Munksjö

Vardagstryck

National Library
of Sweden

Anvisning att medelst

Munksjö Pappersbruks Förhydningspapp

i långa banor

bevara boningsrum mot drag och fukt.

femte upplagan.

(Utgifven den 1 November 1862.)

"Munksjö fabrikater, tjärpapp och förhydningspapp i långa banor exponerades vid Tionde Allmänna Landtbruksmötet i Carlstad, och ådrogo sig ett allmänt och rättvist erkännande. Proftäckning utfördes, som föranledde Fabrikens tillerkännande af Silfvermedaljen."

A. W. Edelsvärd,
i Tidskrift för Byggnadskonst.
(Aug. 1862.)

Förhrydnings- och Tjarpapp i långa banor, från MUNKSJÖ PAPPERSBRUK i Jönköping,

säljes derstädes samt hos L. J. Hierta i Stockholm.

Pappens priser och mått äro följande:

	Längd	Bredd	Yta	Pris
Förhrydningspapp helrulle —	100 fot.	4 fot.	400 qv.fot.	12 Rdr } eller 3 öre qv.fot.
halfrulle —	50 fot.	4 fot.	200 qv.fot.	6 Rdr }
Grå Lumpapp helrulle —	100 fot.	4 fot.	400 qv.fot.	13½ Rdr } ” 3½ öre qv.fot.
halfrulle —	50 fot.	4 fot.	200 qv.fot.	6¾ Rdr }
Tjarpapp för väggförhrydning				
helrulle —	100 fot.	4 fot.	400 qv.fot.	16 Rdr } ” 4 öre qv.fot.
halfrulle —	50 fot.	4 fot.	200 qv.fot.	8 Rdr }
Tjarpapp för taktäckning				
rulle —	50 fot.	3½ fot.	175 qv.fot.	12¼ Rdr eller 7 öre qv.fot.

 Pappsorter af andra mått måste särskilt beställas vid Munksjö Pappersbruk.

Ehuru
för en var
nar, så är
af ett boni
på bästa s
nödvändiga
derför och
under den
fortabelt k
kallt klima
Man beg
gar å boni
ning och å
eller beklä

Om
MUNKSJÖ PAPPERSBRUKS
Förhydningspapp
och dess användning.

”Det är icke kölden som är den största fienden i våra bostäder här i Norden, utan det är *draget*. Mot kölden kunna vi värja oss med en varm kakelugn, men draget jagar värmen ur både rummet och kroppen.”

Mundtligt yttrande af en berömd svensk läkare.

Ehuru det måste vara allmänt insedt, att vilkoren för en varm bostad äro *dragfria väggar och trossbottnar*, så är det likväl blott sällan som, vid inredningen af ett boningshus, uppmärksamheten tillräckligt rigtas på bästa sättet att uppfylla dessa för hemtrefnaden så nödvändiga vilkor. Den naturliga följdén häraf blir derför ock den, att mången får frysa och vantrivas under den större del af året, då ett varmt och komfortabelt hem så lätt kunde förlika honom med ett kallt klimats vexlingar.

Man begagnar visserligen många medel att göra väggar å boningshus täta, nemligen å stenhus kalkrappning och å trädhushus brädfodring, rappning med kalkbruk eller beklädnad med påspikade tegelplattor, lagda i

murbruk. Men alla dessa medel uppfylla ändamålet mer eller mindre ofullkomligt: stenhusen bli dragiga kring fönster och dörrar till följd af trädets krympning, — att icke tala om den från väggarne utstrående fuktiga kylan, — och trädhusen äro aldrig riktigt skyddade af brädfodring, derför att mellan denna och väggen uppkomma tomrum, i hvilka, vid minsta blåsväder, luften intränger och sammanpressas samt derför måste söka sig väg inåt rummet, till trots för mossor eller dref, som alltid ofullkomligt utfyller "meddragen" *) och de så kallade mossrummen kring fönster och dörrar. På sådant sätt uppkommer detta "pinande" och utkylade drag, som i längden ovilkorligen skall komma att alstra gikt, rheumatism och andra svåra krämpor hos invånarne samt göra bostaden otreflig äfven för den mest härdade. Att icke trädväggens beklädnad med kalkbruk eller sten är varaktig eller skyddar timmerväggen, som tvärtom måste förr eller senare angripas af fukt eller frätas af kalkbruket, följer af omöjligheten att intimt förena så olika ämnen som sten och träd.

Genom denna erfarenhet öfvertygas man lätt att det bästa ämne för tätning af väggar måste vara ett sådant, som sträcker sig eller krymper i samma mån som väggen ändrar sig. Just dessa egenskaper har *förhydningspapp*. Att den i vårt land ännu icke fått så allmän användning som den förtjenar, kommer deraf att den, på det mest oförklarliga sätt förbisedd

*) Eller fogningarne mellan timmerstockarne.

af den svenska industrien, oaktadt förödmömet af talrika och storartade Förhydningspappfabriker i utlandet, ej blifvit tillverkad till den mängd som dess egenskap af nödvändighetsvara i ett kallt lufstreck längesedan bort hafva påkallat.

Numera är likväl detta förhållande ändradt, och Förhydningspapp utgör äfven inom Sverige föremål för fabriksmessig tillverkning, sedan Munksjö Pappersbruk i Jönköping inrättat sig för denna fabrikation efter nyaste och bästa metoder, så att det kan tillverka Förhydningspapp i så stora partier och till ett så skäligt pris, att den öfver hela landet kan bli tillgänglig äfven för den mindre bemedlade husegaren eller hyresgästen och erbjuda honom fördelarne af en varm och treflig bostad.

Munksjö Pappersbruk har därför velat härmed fästa uppmärksamheten på nyttan af detta förhydningsämne genom att meddela följande anvisning till dess begagnande.

Anvisning att använda Förhydningspapp i långa banor till att skydda bostäder mot drag och fukt samt i viss mån äfven mot köld.

A) Väggförhydning. *)

Förhydning af ett boningshus kan naturligtvis ske mer eller fullständigt i mån som huset är skyddadt mot blåsten. För att vara fullkomligt säker på förhydningsens gagn bör man helst företaga en

I. Fullständig förhydning, som sker *antingen* blott utvändigt med tjärpapp emellan väggen och yttre brädfordringen, *eller ock* dels invändigt med förhydningspapp och dels utvändigt (mellan brädfordringen och väggen) blott till så stor del med tjärpapp, att blåst icke kan intränga i *trossbottnarne* genom meddragen och golfbjelkarnes öppningar.

1. Utvändig förhydning (med tjärpapp mellan timmerväggen och brädfordringen) skyddar icke allenast mot drag, utan äfven den yttre timmerväggen mot möjligen insipprande väta samt mot trädmask och myror.

Vid tjärpappens anbringande måste tillses att kanten, som böra löpa i samma riktning som meddragen, komma att ligga 2 à 3 tum öfver hvarandra midt på stockarne, der de fästas med tätt och väl inslagna

*) I afseende på väggförhydning inskränker sig denna anvisning för närvarande till trädhus. När papptillverkningen framdeles äfven kommer att omfatta luktlös bituminös papp för inre förhydning af stenhusväggar, så skall anvisning äfven dertill meddelas.

mbbar. Vi
1/2 à 1 tum fr
kanter bor
sterkarets un
men med
göras tätt i

2. Invä
att pappen
vådorna 1
nubbar, in
i samma
taga väl
eller med
persrems
ter hörne
någon sö
ligen sk
och dörra
vet för y
fast men
i pappen.

*) Det sto
fots bredd o
emedan blot
älska på väg
vanlig papp
ste ovirkelig
på uppdras.

**) Mot vä
radikala med

nubbar. Vid fönster och dörrar låter man pappen gå $\frac{1}{2}$ à 1 tum framom dagöppningarne; dessa öfverstående kanter bortskäras sedan brädfodringen påspikats. Fönsterkarets underkant erbjuder någon svårighet att tätä, men med uppmärksaahet kan förhydningen äfven der göras tätt åtslutande.

2. *Invändig förhydning.* Det vanliga sättet härför är att pappen *spikas* på väggen. Dervid lägger man pappvådorna $1\frac{1}{2}$ tum öfver hvarandra och fäster dem medelst nubbar, inslagna i dubbelvikna pappersremсор, som gå i samma rigtning som sömmarne. Alla nubbar måste taga väl fast och således icke komma i väggspringor eller meddrag. Ofvanpå sömmarne klistras breda pappersremсор. I rummets hörn vikes pappen i vinkel efter hörnet så att inne i sjelfva vinkeln ej uppkommer någon söm, genom hvilken drag från väggknuten möjligen skulle intvinga sig i rummet. *) Kring fönster och dörrar anbringas förhydningen såsom är föreskrifvet för yttre förhydning. Alla nubbar måste taga väl fast men ej indrifvas så hårdt, att hufvudena intränga i pappen. **)

*) Det stora format som Munksjö Pappersbruks papp har (3 à 4 fots bredd och 100 fots längd) är härvid af en öfvervägande fördel, emedan blott ett ringa antal sömmar uppkommer, hvilka ligga släta på väggytan och icke i sådana stora valkar, som bildas när vanlig papp ark för ark spikas på väggen: en så ojemn vägg måste ovilkorligen först särskilt öfverspännas innan tapeten kan derpå uppfodras.

**) Mot väggohyra kan man före förhydningen använda följande radikala medel: strax innan pappen påspikas, sprutas en tunn

Ett ännu bättre och fullkomligare förhydningssätt är att *öfverspänna* väggen med *förhydningspappen* på alldeles samma sätt som man förfar med vanligt spännpapper så att de med klistervatten lindrigt fuktade pappbanorna uppfästas på väggen uppe vid taket och ner vid golvet samt hopklistras i kanterna, som fästas med häftspik tills pappen torkat. Att pappvådernas påklistring vid hvarandra är ett noggrannt arbete behöfver ej sägas: dervid fordras godt klistet, jemt påstruket och väl tilltryckt, så att icke sömmarne släppa när häftspiken borttages. Dessa sömmar böra icke allenast sammanspetsas före klistringen, utan äfven efteråt öfverspännas med ett spännpapper, för att så fullkomligt utjemna skarvarne, att de icke blifva synliga utanpå tapeten. Spännpappen går fram under fönster- och dörrfoder (såsom här ofvan är föreskrifvet om förhydning) och bestrykes med klistet på beröringsytorna mot fönster- och dörrkaren.

Spännpappen lemnas att torka helt sakta. Derför akte man densamma för starkt luftdrag genom öppna dörrar eller fönster.

När förhydningspappen fullständigt torkat, är den slät och styf och hård som en spänd hud.

Först då klistras tapeten på förhydningen.

Fördelarne af detta förhydningssätt äro gifna: den spända pappen utehåller drag, styrker tapeten, som

blandning af stenkolsolja och bränvin in i springorna der ohyran håller till. Pappen hindrar sedan lukten att spridas inåt rummet, hvarför den så mycket säkrare verkar dödande på ohyran, som är i högsta grad ömtålig för alla starkt luktande ämnen.

derigenom bli
utan svårigh
väggarna s
Då detta
betare, så,
man bättre
också ofullk
Väggar
hydning.

Den utv
invändiga.
betäcka
hydninge
diga förh
försedt
finnes in
att sätta

II. Par

fås till ett
dast genom
hydade ru
så torde
som ofta
bostad) ar
på en gång
till rummet
dörrar, tråk
Sådan förh

derigenom blir varaktigare, och gör det möjligt att utan svårighet omspanna hela väggbeklädnaden sedan väggarne sjunkit.

Då detta förhydningssätt fordrar i yrket kunnige arbetare, så, ifall man icke har sådana att tillgå, gör man bättre att hålla sig till gamla sättet, som, om också ofullkomligare, dock är lika verksamt.

Väggar mellan eldrum erfordra naturligtvis ingen förhydning.

Den utvändiga förhydning, som erfordras jemte den invändiga, i fall trossbotten genomsläpper drag, bör väl betäcka de meddrag, öfver hvilka den invändiga förhydningen ej sträcker sig. Kan likväl ej denna utvändiga förhydning anbringas (i fall t. ex. huset redan är försedt med brädfodring, som man ej vill rubba), så finnes intet annat medel att förekomma golfdrag, än att sätta förhydningen i sjelfva trossbotten.

II. Partiel förhydning. Ehuru invändig förhydning fås till ett så billigt pris, att den snart betalar sig endast genom det bränsle, som besparas medelst det förhydade rummets större förmåga att qvarhålla värmen, så torde likväl mången obemedlad (t. ex. arbetaren, som ofta har att bekläda tre hela väggar af sin lilla bostad) anse den utgiften alltför betydlig att göra på en gång. I detta fall kan förhydningen inskränkas till rummets hörn och omgifningarne kring fönster och dörrar, från hvilka vanligen det mesta draget kommer. Sådan förhydning fästes medelst spikning och kan bli

mycket verksam om trossbotten är lagd med omsorg och väggarne icke äro alltför vårdslöst upptimrade.

Med lösa pappbanor, hvilka under den varmare årstiden nedtagas och förvaras till följande vinter, afstänger man drag och kyla från vissa delar af väggen, såsom på fönsterväggarnes panel, samt bakom soffor och sängar, och dylikt. I sjukrum kan en från taket nedhängande pappbana bilda en skärm mot draget från dörren. *)

B) Förhydning af trossbottnar.

Denna sker närmast under golfplankorna; pappen spikas helst längs efter golfsparrarne och ofvanpå desamma samt uppvikes på alla sidor i vinkel mot väggarne, så att den kan fasthållas mot dem medelst golflisterna. Vid golfvets påläggning måste förhydningen aktas så att ej hål stötas i densamma.

Äfven till denna förhydning kan i de allra flesta fall endast rekommenderas förhydningspapp. Den som kan vänta ett år med husets iflyttning må utan betänkande begagna tjärpapp i trossbottnar, emedan lukten af stenkoltjärnan efter så lång tid fullkomligt försvunnit. Tjärpapp har det företrädet, att rättor icke innästla sig i trossbottnarne.

*) På samma sätt kan en del af ett sjukrum skuggas mot dagsljuset.

C) Golf-förhydning

sker med pappbanor som läggas under golfmattan och hvilkas sömmar öfverklistras med breda remsor. Der pappbetäckningens sidor stöta emot golflisterna bör man också väl tillklistra öppningen med pappremсор, som från pappen uppstiga på golflisterna. Denna förhydning borttages under den varmare årstiden, de långa våderna upprullas och förvaras, för att på lika sätt anbringas följande vinter. Vill man före pappens påläggning öfverklistra golfspringorna med tjockt karduspapper, så vinner man ändamålet så mycket säkrare; remsorna borttvättas lätt med varmt vatten, när man vill borttaga pappbetäckningen. Också kan man blott sammanklistra karduspappersark till ett enda sammanhängande stycke och dermed belägga golfvet strax under pappförhydningen.

En lös pappbana, lagd på ett dragigt golf under ett skrifbord eller under mattan framför en soffa förekommer drag lika verksamt som skinnfodrade mattor, pelsverk och dylikt.

Sålunda ser man huru den, som sätter värde på en varm bostad, kan med Förhydningspapp i långa banor bereda sig en sådan både lätt och för billigt pris. Ingen bostad borde sakna ett material, som håller inne värmen och trefnaden inom hus, hvilka draget från väggarne nu så ofta obehindradt jagar bort, till förfång för kassa och — helsa.

Kostnaden för förhydning af en bostad

är lätt uträknad: då pappen gäller 3 öre qvadratfoten (eller 12 öre per qvadrataln); om den *spikas* på väggarne, så kan ej arbetet taxeras högt, då det samma lätt verkställes af enhvar som kan handtera hammare och nubb. Åtgången af nubb kan antagas till 12 stycken ($\frac{3}{4}$ à 1 tums) för qvadratfoten vägg-
yta. *Spännes* åter förhydningen på väggarne, så bör kostnaden derfor icke bli mycket högre än om spänn-
papper hade användts.

Man kan räkna att fullständig förhydning af ett medelstort rum kostar omkring 12—15 Rdr och en arbetarebostad med partiel förhydning hälften så mycket.*)

Härvid bör erinras om hvad ofvan är sagdt: att *vägar mellan eldrum icke erfordra förhydning*.

*) En bostad (1 rum med kök) af sistnämnde slag här i Jönköping, som för 3 år sedan förseddes med partiel väggförhydning (trossbottnen af sågspån torr och väl packad) för en kostnad af 9 à 10 Riksdaler (förhydningsmaterialet kostade då mer än dubbelt mot Munksjö Pappersbruks förhydningspapp), har under den förflutna kalla och stormiga vintern (1861—1862) visat sig så värmebehållande, att temperaturen i boningsrummet från afton till följande morgon icke undergått någon märkbar förändring. Hyresgästen hade vid vinterns slut en *famn björkved*, som i Jönköping kostar minst 10 Riksdaler, i behåll af det bränsle han brukat beräkna för vinterbehovet i en bostad af lika omfång. Denna behållning motsvarar fullt ut hela förhydningskostnaden.

Förhydningspapp är ljuddöfvande

om den enkel eller dubbel anbringas i trossbottnarne mellan våningar eller på väggarne mellan tvenne rum.

Bullret af machineriers rörelseutvexlingar minskas högst betydligt om kugghjulen kunna inklädas i skåp af bräder, på hvilkas insida spikas en flerdubbel klädsel af papp. (Försökt på Munksjö Pappersbruk.)

Förhydning på ångpannor och ångrör

sker billigare och varaktigare med Grå lumpapp än med hårfilt, som snart förbrännes. Munksjö Bruk kan af egen erfarenhet rekommendera detta sätt att isolera ångrör, enär Bruket för alla sina ångrör — till och med dem för ånga af 50 skålp:s tryck på kvadrattummet — användt af sin egen Grålumpapp, med den verkan, att ingen för handen märkbar värmeutstrålning eger rum från utsidan af rörens klädsel.

Tjärpapp mot väta, fukt och röta

begagnas af större eller mindre tjocklek, allt efter pappens påräknade verkan.

1. *Den fukt, som från murgrunder ofta uppstiger uti tegelväggar, kan fullkomligt afhållas medelst ett dubbelt omlag af tjärpapp ofvan första eller andra murstensskiftet. Både under och ofvan bör pappen ymnigt bestrykas med kalktjära.*

2. *Fukt, som från jordkällare uppstiger i boningsrum, kan afstängas med tjärpapp spikad i källarens tak.*

3. *Golfbjelkar och remstycken*, som ligga i murar, bevaras ofelbart mot kalkens förstörande verkan om de omgifvas med tjärpapp till så stor del, som de annars skulle komma i beröring med kalkbruket.

4. *Uti öfvervåningar* der mycken väta samlas på golfven och man mot densamma eller mot nedfallande dam och smuts vill skydda derunder liggande lokaler (såsom Kemiska fabriker, Pappersbruk, Bryggerier, Färgerier o. dyl.) lägger man dubbla golf med tjärpapp emellan.

5. *Staketstolpar* förvaras mot röta dermed att sedan stolpen blifvit tjärad 8 à 10 tum på ömse sidor om jordlinien, tjärpapp fastnubbas derpå, som sedan öfvertäckes med på ytan kolade och tjärade brädlappar af lika längd som pålens tjärstrukna del; deras uppåt vända ändar afsneddas för vattenafloppet. Så behandladt träd måste ovilkorligen kunna motstå röta i långliga tider.

6. *Takrännor af träd* beklädda invändigt med tjärpapp afhålla väta och röta.

7. *Underlag för kopparförhydning* å fartyg gör man heldre med tjärpapp i långa banor än med filt.

Bref från
Herr Doktor

"Till svar
seende på
mina boning
att sedan j
boningshus
varma och
under strå
mot Wette
Derföre
hydning
och billi
liga bibe
utlagda
bränsle.

Då förh
streck, et
viktigt fe
detsamma
rike mans

brukar vara

På er frå
de om förh
gerna ett bil
Jönköping

Bilagor.

Bref från Provincialläkaren och Riddaren af K. N. O.
Herr Doktor S. Er. Sköldberg till Munksjö Pappersbruk.

”Till svar på Er förfrågan om min erfarenhet i afseende på användning af förhydningspapp för att hålla mina boningsrum varma och dragfria får jag meddela: att sedan jag låtit verkställa sådan förhydning å mitt boningshus, jag lyckats få rummen fullkomligt jemnvarma och komfortabla, äfven med sparsam eldning under strängare köld eller storm, för hvilka begge mitt mot Wetteren öppet belägna hus är så särdeles utsatt.

Derföre kan jag icke annat än anse boningshus' förhydning med papp vara det på en gång verksammaste och billigaste medel jag känner att i det längsta möjliga bibehålla värmen i bostäder, samt att den derför utlagda kostnaden snart återbetalar sig i besparadt bränsle.

Då förhydningspapp således är, under vårt kalla luftstreck, ett både i sanitärt och ekonomiskt hänseende viktigt fabrikat, så kan jag icke annat önska än att detsamma måtte allmänt spridas öfver landet, både till rike mans hus och fattig mans koja, hvilken sednare brukar vara så vanlottad i afseende på värn mot kölden.

På er fråga huruvida ni kan få åberopa mitt yttrande om förhydningspappens förträfflighet, lemnar jag gerna ett bifallande svar.

Jönköping den 15 Juni 1862. S. Er. Sköldberg.”

Bref från Lazarettsläkaren och Riddaren af K. W. O.
Herr Doktor J. P. Holmbom till Munksjö Pappersbruk.

"Jag anhåller härmed att Ni behagade sända mig
800 kvadratfot förhydningspapp för stadens sjukhus.

Jönköping den 29 Juli 1862.

J. P. Holmbom."

Bref från Herr Löjtnanten Mauritz Stigell till Munksjö
Pappersbruk i Jönköping.

"Jag får härmed besvara frågorna om mitt tillväga-
gångssätt vid och resultaterna af förhydningen å ka-
ractershuset å min egendom Månseryd här vid Jön-
köping.

När jag tillträdde densamma för 8 år sedan, var bo-
ningshuset hardt när obeboeligt till följe af det drag som
pep genom rummen från de otäta väggarne. På byggnad-
en hade, vid dess uppförande i början af detta år-
hundrade, hvarken arbetsskicklighet eller kostnad blif-
vit sparad i synnerhet för att få den dragfri, i thy att
den både innan- och utanpå hade fått en beklädnad af
murbruk. Detta häftade likväl nu icke längre vid väg-
garne på många ställen, utan hade genom deras sätt-
ning lossnat, så att murbruksskorpan hängde lös utan
annat stöd än det svaga, som tapeterna gäfvö. Genom
remnor i kalkbruket hade på husets utansida på sed-
nare tiden vatten tärt sig in på väggen, så att inom
få år denna ovilkorligen skulle angripits af röta om
icke kalkkrappningen nu hade borttagits.

Förut bekant med förhydningspappens isolerande förmåga mot drag, företog jag mig nu att använda sådan papp på ytterväggarnes insidor. *) — — — — —

— — — — — Utvändigt företog jag ingen förhydning, icke ens någon tätning med dref, **) ty jag visste att jag kunde lita på att den på väggarnes insidor befintliga pappen skulle utehålla draget. Jag anbragte utanpå blott en vanlig brädfodring. Också var trossbotten lagd med utmärkt omsorg, så att jag icke derifrån hade att frukta för drag.

Min beräkning slog icke fel: det lyckades mig att erhålla en så varm bostad att, fast den ligger i en dalgång i Weterens grannskap, der starka vindstötar förekomma, den håller värmen inne dagen öfver i den strängaste bläst eller köld. Således njuter jag och min familj ett af de största vilkoren för välbefinnandet inom hus: *värmen*, och då vi, Gud ske lof, allt från den stund vi fingo täta väggar, skonats från sjukdomar, som kunna tillskrifvas bostaden, och som hemsöka så många familjer i kalla och dragfulla rum, så månde vi väl trifvas i vår varma boning.

*) Sättet för förhydningen förbigås här, såsom öfverensstämmande med det härförut uppgifna.

**) Tätning med dref, om den göres med nödig omsorg blir mer än dubbelt dyrare än förhydning med papp, utan att derfor uppfylla ändamålet lika säkert som förhydningen, *hvars verkan är alldeles ofelbar*. Sker tätningen utvändigt, utan att huset strax brädfodras, så är den icke af ringaste gagn, emedan drefvet genom inverkan af torka och våta småningom lossnar och skrider ut samt således icke längre kan täta.

Munksjö Pappersbruks noter.

En af väggförhydnings fördelar, som icke kan lemnas opåaktad, är den betydligt mindre åtgången af den år ifrån år allt dyrare vordna kakelugnsveden. Besparingen deraf har hos mig varit så stor, att jag anser den hafva trefaldt ersatt förhydningskostnaden.

Denna kostnad uppgick för 12 rum med $10\frac{1}{2}$ fots medelhöjd till inemot 125 Rdr eller 10. Rdr 40 öre för hvarje rum. Till hvilket ringa pris har jag då icke köpt den oskattbara fördelen af att jemte de mina få slippa frysa under ena hälften af året och använda den andra för att bota de krämpor, som blåst in på oss genom otäta väggar!

Högaktningsfullt

Månseryd den 20 Juni 1862.

Mauritz Stigell."

Ur *Tidskrift för Byggnadskonst och Ingeniör-vetenskap.*
Utg. af *Edelsvärd och Nerman.* Häftet för Juni och
Juli 1862.

"Ny fabrik i Jönköping för tillverkning af papp och gröfre papper.

Det är med sann tillfredsställelse som vi blifvit meddelade åtskilliga intressanta upplysningar om denna nyttiga fabrik, hvilken, derest den kommer att utbilda sig till den fullkomlighet, vi med allt skäl kunna antaga blifva fallet, ganska säkert förtjenar att tilldraga

ningens fördelar, som
den betydligt mindre
allt dyrare vordna kalk
har hos mig varit så
resfaldt ersatt förhydnings-
uppgick för 12 rum
ot 125 Rdr eller 10 Rdr
hvilket ringa pris har
ra fördelen af att jemna
ena hälften af året och
le krämpor, som bläst

Juni 1862.

ggnadskonst och Inger
ch Nerman. Häfves
Juli 1862.

nköping för tillv
och gröfre papper.

ällfredsställelse som
ressanta upplysningar
n, derest den kommer
ghet, vi med allt skäl
nska säkert förtjenar

sig en större uppmärksamhet än den vid en mera yt-
lig uppfattning synes antyda. I synnerhet blir förhyd-
ningspappen för byggande och arkitekter ett lätt trans-
portabelt ämne af mångfaldig användbarhet. Så t. ex.
egnar sig *halm*pappen icke endast till tätning af inner-
väggar i boningshus af trä, i stället för den långsamt
torkande, ofta fuktgifvande, rappningen; utan är mera
olodande än grålumpspapper af lika tjocklek samt har
den egenskapen, att mal deruti aldrig kan finna någon
trefnad i följd af de fina kalkpartiklar, hvarmed papp-
massan är genompudrad. Dess styfva och glatta yta
tager ej så lätt intryck af stötar som rappningen och
tillåter att tapeten kan omedelbarligen klistras på pap-
pen om sömmarne mellan pappskifvorna noga samman-
spetsas. Dessa sömmar blifva också till antalet högst
få och liksom hela förhydningsarbetet en obetydlighet,
emedan all Munksjö Bruks papp kan erhållas i rullar
af 4 fots bredd och hvarje behöflig längd. Halm-
pappens användande under golfmattor och under sjelf-
va golfbräderna blir likaledes ett af de mest billiga
och beqväma sätt att hindra kyla och drag nedifrån,
och den ringa kostnad, som ett på alla sidor med för-
hydningspapp ombonadt rum medför, torde inom kort
rikeligen återgäldas genom den besparade veden, som
blir dyrare med hvarje år.

Det dragfria rummet utöfvar ännu större fördelar i
sanitært hänseende — fördelar som äro af ett allt för
högt värde för att med siffror kunna beräknas — och

hvilka hittills, under den ringa tillgången på ett ofta ofullkomligt förhrydningsmaterial, icke så lätt kunna vinnas.

Förhrydningspapp är likvisst icke endast användbart för att utehålla drag och köld; detta synnerligen lätta och behändiga ämne egnar sig äfven att utestänga ljud och att isolera boningsrum emot allt för stark värmeutstrålning från sol, bakugnar o. s. v.

Den *tjärade yllepappen* lämpar sig för ett ändå mångfaldigare användande inom byggnadstekniken än halm-pappen, och öfverallt, der man vill bevara trä eller tegel för röta och fukt, är det måhända ett af det mjukaste och minst kostsamma ämnen, som kunna fås. Tjarpappen lämpar sig således att svepa om jordsyllar och pelarfötter, utsatte för väta; att skydda i murar inlagde bjelkändar och att hindra fuktighet att uppstiga ifrån källarhvalf och grundmurar. På timrade boningshus måste en emellan den yttre brädfodringen och väggen anbragt förhrydning af tjärpapp vara ett värn både emot köld, drag, fukt och maskröta. Äfven vid båtbyggnad torde tjärpapp vara af värde.

Tjarpappen torde likvisst kunna vinna sin allmänna-
ste användbarhet som *taktäckningsämne*. — — —

Ch. Em. Löfvenskiöld."

Munkf
rbättrade
med tjär

sjö sig från det
med tjärpapp i
epikas på takb
trekanta liste
takfoten, sp

skärma. Ytta

der mötande papp
uppkade remsor
araket att från a
minner utan at
orvar och derig
appfritt, som det
företaket.

Tjarpappens banor
en remsa för 3-kan
en sådan pappban

Munksjö Pappersbruks förbättrade method för taktäckning med tjärpapp i långa banor

skiljer sig från det gamla takläggningssättet (som skedd med tjärpapp i ark) derigenom, att tjärpappbanorna *icke spikas på takbräderna*, utan med sina sidor fästas på trekantiga lister, som, sträckande sig från ryggsåsen till takfoten, spikas vid bräderna på ett afstånd från hvarandra af 3 fot 2 verktum. *)

Dessa lister få i tvärgenomskäring den form, som vidstående Fig. 1 visar, hvars plan a b hvilat på tak-

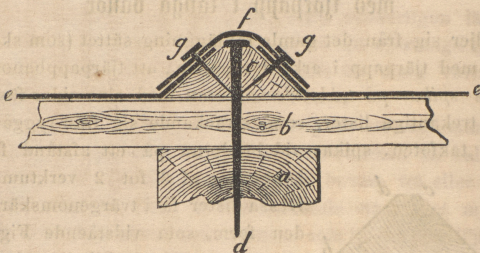
bräderna. Ytterst på gaflarne spikas lister af genomskäring enligt Fig. 2, hvars plan e f ligger mot takbräderna, med planet e f vändt mot gaveln och med spetsen g inåt taket. De på listernas ryggar från ömse

sidor mötande pappbanorna öfvertäckas med i listerna fastspikade remsor af 4 tumms bredd. På detta sätt kommer taket att från åsen till foten indelas i fält, der vattnet framrinner utan att möta några spikar, sümmar eller skarfvar och derigenom blir papptaket fullkomligt så droppfritt, som det många gånger dyrare plåt- eller skiffertaket.

*) Tjärpappens banor lemnas från Bruket af 3 fot 6 tumms bredd; när en remsa för 3-kantslisternas intäckning blifvit tillskuren längs efter en sådan pappbana, återstår den ofvannämnda bredden 3 fot 2 tum.

Dessa uppgifter om täckningssättet förtydligas af den här efteråt tryckta figur, som visar: *a* takstolsbjelken; *b* brädfodringen; *c* 3-kants-listen, fasthållen af spiken *d*; *e e* pappbanorna och *f* kappan, hvilka på ömse sidor om listan fasthållas af pappspikarne *g g*.

Listerna samt pappbanorna och kapporna 'mötas i takåsen samt intäckas der med en plank, hvilken får trekantiga inskärningar att emottaga listerna. Dess uppåt vända yta täckes med tjärpapp.

Vid första vackra väder efter täckningen strykes taket med het *kalktjära* (100 skålp. stenkols- eller trätjära, 20 skålp. nysläckt fin kalk, 5 skålp. harts) och beströs med sand omedelbart efter strykningen. Denna behandling förnyas när man finner att sanden vill lossna och affalla; att detta iakttages är högst viktigt emedan takets varaktighet och ogenomtränglighet för väta beror på att *sand- och tjärslagret ökas och hårdnar till sten*.

Munksjö Bruk har om detta förbättrade taktäcknings-sätt utgifvit en fullständig beskrifning, som expedieras i bref emot insände 2 enkla frimärken.

Den förre slaget har varit mycket ovanligt för drag an det sednare. Vanligen giftes derför ock, åtminstone till väggförhyndning, förträdet åt den med bländade pappen. Ehuru lumphappan skulle tyckas bättre egnas sig för golf-förhyndning under mattor — hvartill den vanligen användes — så föredrager många äfven dertill det slags förhyndningspapp, hvar halm ingår.

FÖRHYDNINGSPAPPEN

är af 2 slag, nemligen antingen af blandad lump och halm (vanlig Förhydningspapp), eller ock endast af yllelump (Grå Lumpapp). Det förra slaget har befunnits nästan mer ogenomträngligt för drag än det sednare. Vanligen gifves derför ock, åtminstone till väggförhydning, företrädet åt den med halm blandade pappen. Ehuru lumpappen skulle tyckas bättre egna sig för golf-förhydning under mattor — hvartill den vanligen användes — så föredrager mången äfven dertill det slags förhydningspapp, hvari halm ingår.

TJÄRPAPPEN

är yllepapp inkökt i tjära på ett sådant sätt att den lagom mättas dermed, så att den hvarken insuper tjäran otillräckligt eller kan förbrännas, såsom ofta sker med den papp, som arkvis tjärdränkes.

Det kan utan öfverdrift påstås, att denna i långa banor tillverkade *nya Svenska tjärpapp* är för vårt klimat det ändamålsenligaste taktäckningsämne. Ty genom sin mjukhet och smidighet kan den spännas, böjas och veckas i de tväraste brott (t. ex. falsas tillsammans med järnplåt), och äfven i köld handteras för taktäckning. Härigenom skiljer den sig *högst väsendtligen* från likartade med förvillande benämningar uppkallade taktäckningsämnen af utländsk tillverkning, hvilka äro spröda och styfva så att de fordra solsken eller uppvärming framför eld — äfven sommartiden i mulet väder — och varsam handtering för att kunna oskadade uppläggas på tak.

Bästa sättet att förhyda boningsrum

är det på sidan 6 af denna skrift uppgifna, bestående deri att förhydningspappens banor *icke spikas* på väggen, utan *spännas* på samma sätt som spännpapper. Genom en sådan förhydning icke blott förekommes drag från väggarne, utan äfven får tapeten mera styrka och varaktighet. Redan användt i flere hundra bostäder inom landet, har detta sätt att förhyda väggar öfverallt visat sig vara det bästa af alla kända. Det blir obetydligt dyrare än vanlig spänning med spännpapper, men i längden billigare, emedan väggen icke på många år behöfver omtapetseras, att icke nämna den besparing som uppkommer i bränsle deraf att rummet blifvit dragfritt genom sådan tapetsering.

Takläggning med tjärpapp i långa banor samt undervisning i sättet derför.

Plåtslagaremästaren Hr C. G. Brändt i Jönköping åtager sig icke allenast att lägga tjärpapptak, utan äfven att meddela undervisning deruti åt de takläggare som resp. requirenter af Tjärpapp skulle vilja skicka till Jönköping för att inhemta närmare underrättelser än dem som innefattas i den särskilta beskrifning Munksjö Pappersbruk utgifvit om en ny method att med tjärpapp i långa banor *anlägga varaktiga och droppfria tak*.

Denna skrift om Munksjö Pappersbruks Förhydningspapp expedieras i bref emot insände 2 enkla frimärken.